

De bevoegdheid van de (commune) kinderrechter met betrekking tot minderjarige militaire verdachten

DOOR MAJOR MR F.S. SPRUIJT¹

De wet laat in gevallen van deelneming met niet-militaire deelnemers ruimte voor berechting van een minderjarige militaire verdachte door de (alleen in het commune strafrecht gekende) kinderrechter. Het is echter de vraag of daarmee in lijn met de achterliggende gedachte van de wetgever zou worden gehandeld.

Begin 2009 verklaarde de kinderrechter in het arrondissement Alkmaar zich (in een niet gepubliceerde beslissing) onbevoegd kennis te nemen van de strafzaak tegen een militair, die ten tijde van het ten laste gelegde feit minderjarig was. De zaak tegen deze militair was door de betrokken officier van justitie in Alkmaar voor de rechter gebracht aangezien het feit tezamen en in vereniging met niet-militaire deelnemers² (lees: personen die niet onder de rechtsmacht van de militaire strafrechter vallen) gepleegd zou zijn. In casu betrof het een drietal meerderjarige burger-medeverdachten en één minderjarige burger-medeverdachte die in Alkmaar hebben terechtstaan, de drie meerderjarigen voor de meervoudige kamer, de minderjarige voor de kinderrechter. De vraag of de kinderrechter te Alkmaar zich terecht onbevoegd verklaarde kennis te nemen van de zaak tegen de minderjarige militair vormde aanleiding voor dit artikel.

Het bekende uitgangspunt met betrekking tot bevoegdheid, dat hier geen nadere toelichting behoeft, is dat de rechtbank en het gerechtshof in Arnhem op grond van het bepaalde in de artikelen 2 en 3 van de Wet militaire strafrechtspraak (WMS) exclusief bevoegd zijn kennis te nemen van strafbare feiten begaan door militairen. Daarnaast staat een tweede, meer algemeen uitgangspunt in de Nederlandse strafrechtspraak dat deelnemers aan een strafbaar feit door dezelfde rechter berecht worden. Laatstgenoemd uitgangspunt heeft ertoe geleid dat in artikel 4, eerste lid, WMS bepaald is dat wanneer verschillende personen, waaronder één of meer militairen, gezamenlijk een strafbaar feit plegen, de vervolging “bij voorkeur” zal geschieden voor de commune strafrechter die bevoegd is tot kennisneming van de door de burger(s) begane feiten.

De bewoording “bij voorkeur” is overgenomen uit artikel 81 van de Invoeringswet Militair

¹ Freek Spruijt is werkzaam als Stafofficier Operationeel Recht, tevens plaatsvervangend Hoofd van de Sectie Juridische Zaken van de Staf Commandant Koninklijke Marechaussee. Daarvoor was hij werkzaam bij het Expertisecentrum Militair Strafrecht Openbaar Ministerie (EMSOM) van het Arrondissementsparket Arnhem en als militair jurist bij de Koninklijke Landmacht.

² In dit stuk wordt afwisselend van “mededaders”, “medeverdachten” en “deelnemers” gesproken. Dat is het gevolg van het gebruik van verschillende terminologie in wetgeving, Memories van Toelichting en literatuur. Hoewel de termen inhoudelijk niet hetzelfde betekenen, wordt in de context van dit stuk beoogd hetzelfde tot uitdrukking te brengen.

Straf- en Tuchtrecht (IMST)³ en geeft uiting aan de flexibiliteit die men begin twintiger jaren van de vorige eeuw ten aanzien van dit aspect wenste. Na ampel beraad werd dezelfde bewoording in 1991 in de WMS opgenomen⁴. De betekenis is in de laatstgenoemde regeling echter anders dan ten tijde van de IMST. Immers, sinds 1991 zijn de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering (Sv) op grond van artikel 1, tweede lid, WMS op de militaire strafrechtspraak van toepassing, daaronder begrepen het derde lid van artikel 6 Sv. Ingevolge die bepaling begaat een militair een strafbaar feit ook dan “in deelneming” als dat strafbare feit in zeker verband staat met door één of meer niet-militairen begane strafbare feiten. Daarmee is deelneming in dit licht dus niet noodzakelijk opgehangen aan de inbreng van meerdere personen aan één strafbaar feit, maar kan het ook gaan om meerdere feiten die uit maatschappelijk oogpunt samenhang vertonen of in elkaars verlengde liggen en daarmee één feitencomplex vormen⁵.

Blijkens de Memorie van Toelichting (MvT) bij de WMS verdient het, ook als om enigerlei reden de berechting niet gelijktijdig kan plaatsvinden, aanbeveling de verschillende personen die bij hetzelfde feit zijn betrokken voor dezelfde rechter terecht te doen staan⁶. De ratio achter de regeling is dat een feitencomplex zo veel mogelijk door één rechter wordt afgedaan, tenzij bijzonder inzicht in het militaire leven of bijzondere deskundigheid van militaire delicten is vereist⁷. De MvT laat echter in het midden of met de term “dezelfde rechter” bedoeld wordt op dezelfde persoon van de rechter, dezelfde kamer (bijvoorbeeld enkel- of meervoudige kamer of kinderrechter) of een rechter in hetzelfde arrondissement. Het komt het meest aannemelijk voor dat hiermee dezelfde kamer bedoeld wordt.

Op de uitzondering verwoord in artikel 4, eerste lid, WMS bestaan twee uitzonderingen, neergelegd in het tweede lid van artikel 4 WMS. In het tweede lid, sub a is bepaald dat berechting van de militaire deelnemer tóch door de militaire rechter in Arnhem zal dienen plaats te vinden indien die militair wordt vervolgd voor een feit dat in het Wetboek van Militair Strafrecht is strafbaar gesteld. Hier is relevant is sub b, waar is bepaald dat hetzelfde gebeurt indien “ten aanzien van de deelnemers geen vervolging wordt ingesteld, van verdere vervolging wordt afgezien of berechting door de kinderrechter plaatsvindt”. Met “berechting door de kinderrechter” wordt bedoeld op berechting van de mededader door de kinderrechter⁸.

De militaire strafrechtspraak kent de figuur van de kinderrechter niet. Blijkens de MvT bij de WMS is de reden hiervoor gelegen in het feit dat “bij de berechting door de kinderrechter ook het voordeel van de specialisatie van de militaire kamer geheel zou verdwijnen”⁹. Om die reden is een andere oplossing gekozen: minderjarige militairen volgen in beginsel dezelfde rechtsgang als andere militairen, met dien verstande dat een aantal regelingen uit het Wetboek van Straf-

³ Stb. 1921, 841. Deze wet bepaalde het tijdstip van inwerkingtreding van het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht op 1 januari 1923.

⁴ G.F. Walgemoed, *De rechterlijke bevoegdheid bij deelneming van een militair aan het strafbare feit van een niet-militair*, MRT 2007, p. 328-337.

⁵ Idem noot 4.

⁶ Als aangehaald in: G.L. Lindner, *Parlementaire geschiedenis van het militaire straf-, strafproces- en tuchtrecht, Deel III Militair Strafprocesrecht*, p. 67.

⁷ Rechtbank 's-Hertogenbosch, 2 mei 2008, NbSr 2008, 267. Zie ook NbSr 2008, 266.

⁸ Van den Bosch c.s., *Militair Straf- en tuchtrecht*, aantekening 8 bij artikel 4 WMS.

⁹ Tweede Kamer, 1982-1983, 17804 (R1228), nr. 5, p. 47-48 en Eerste Kamer, 1989-1990 (R1228), nr. 21a, p. 4.

vordering van overeenkomstige toepassing is verklaard¹⁰. De MvT vermeldt niet waarom een minderjarige militair ingeval van deelneming met burgers niet voor de kinderrechter terecht zou kunnen staan, maar uit het feit dat daarin in de militaire strafrechtspraak niet is voorzien, kan afgeleid worden dat het de wetgever kennelijk niet voor ogen stond dat militairen voor de kinderrechter terecht zouden dienen te staan¹¹.

Terug naar de casus: in de situatie als hierboven beschreven (deelneming van een minderjarige militair, één minderjarige burger en meerdere meerderjarige burgers) is in de wet niet (woordelijk) voorzien. Artikel 4, tweede lid, sub b, WMS spreekt van “ten aanzien van de deelnemers (...)”, in meervoud derhalve, waardoor onduidelijk is waar de minderjarige militaire verdachte terecht dient te staan indien van meerdere deelnemers er één voor de kinderrechter terechtstaat en de anderen (in casu) voor de meervoudige kamer.

Het systeem is dus niet waterdicht en om die reden had de kinderrechter in Alkmaar zich ook bevoegd kunnen verklaren. Dit zou niet anders zijn indien er geen minderjarige burger-medeverdachte was geweest maar slechts meerderjarige burger-medeverdachten. Berechting met de meerderjarige burger-mededaders door de meervoudige kamer behoort overigens eveneens tot de mogelijkheden¹²: het bepaalde sub b drukt slechts uit dat een militair, minderjarig of niet, die verdacht wordt van deelneming aan een strafbaar feit met één of meer niet-militaire mededader(s) die zich allen voor de kinderrechter moet(en) verantwoorden, zelf hiervoor te allen tijde ten overstaan van de militaire rechter verantwoording zal moeten afleggen.

Het is, indien sprake zou zijn van een situatie waarin alleen de minderjarige militair terecht staat bij de kinderrechter en de andere verdachten bij een andere kamer, echter de vraag of met berechting door de kinderrechter in lijn met de achterliggende gedachte van de wetgever zou zijn gehandeld, zeker. Duidelijk is namelijk dat de strekking van de gekozen systematiek is dat de militair alleen voor de burgerrechter dient te verschijnen als de vermeende mededaders daar ook terechtstaan. Zoals hierboven reeds vermeld is het ook bij niet-gelijktijdige berechting wenselijk dat de verschillende betrokkenen voor dezelfde rechter terechtstaan, waarmee vermoedelijk op dezelfde kamer gedoeld wordt.

Dat betekent dat in een geval waarin de minderjarige militaire verdachte voor een andere kamer in hetzelfde arrondissement terecht staat dan de medeverdachten, dit voordeel van berechting door dezelfde rechter niet bestaat (zoals dat overigens ook zo is in de andere gevallen van uitzondering op de uitzondering verwoord in artikel 4, tweede lid, sub b, WMS). Berechting door de gespecialiseerde militaire rechter, onder de extra waarborgen die artikel 39 WMS de minderjarige verdachte biedt, ligt dan meer in de rede.

¹⁰ Deze afwijkende bepalingen aangaande de berechting van minderjarigen, die ten tijde van het begaan van het feit de leeftijd van achttien jaren nog niet hebben bereikt, zijn neergelegd in artikel 39 WMS. In het eerste lid is bepaald dat in dergelijke zaken, die betrekking hebben op misdrijven, een aantal artikelen uit het Wetboek van Strafvordering van overeenkomstige toepassing is, bijvoorbeeld de bepalingen die zien op het houden van de terechtzitting achter gesloten deuren en de oproeping van ouders of voogd tot het bijwonen van de terechtzitting. Het eerste lid ziet ook op de overtredingen genoemd in de artikelen 432 en 433 van het Wetboek van Strafrecht. Deze artikelen zijn echter met ingang van 1 oktober 2000 vervallen.

¹¹ Idem noot 8.

¹² Zie artikel 495, tweede lid Sv.